

11
Életrajz

Én Oláh Dávid 1919 dec. 16-án születtem Székely paraszti munkát végeztek életemnek volt 10 kda földje, azon gondalkodtunk Lovunk tehenünk volt és háziállatok ami akkoriban egy parasztháznál kellett hogy legyen Tizenkét éves koromba elkagytam az iskolát akkoriban csak 6 osztályt kellett járni hosszú volt még három évig ismétlő iskola Én hiába voltam jeles tanuló akkor még csak az mehetett tovább tanulni kinek a szülei megtehették anyagiak megengedték nekik hogy gyermeiket taníttassák most az állam nem járult hozzá a taníttatáshoz 36-án jártam egy osztályba, kettő tanult tovább körülünk Így nekem is azt kellett csinálni amit szüeim a paraszti munkát 1941 okt 13-án vonultam be katonának Életrajzom megírásához az a Teleniő műsorába láttattak alapján fogtam hozzá mit az alábbiakban részletezem.

~~Önéletrajz.~~

1995 a karácsonyi ünnepek előtt az ablak műsorába a riportter a börtönlakóktól arról érdeklődött hogy hogyan viselik el az ünnepeket a börtönben melyet igencsak megérdemelten töltenek ott az TV mutatta a rabságot a felkeltet a börtönbeli életet olyan az elhatározásra jutottam hogy én aki még a legyneksem ártottam miért érdemellem ki azt a sorost amit átkellett élnem, nem csak nekem de nagyon sok emberársammal együtt csak azért mert akkor születtem hogy a felnötte válaszomkor beleestem a háborúba katonának kellett lennem akár tettezz akár nem Próbáltam volna nem engedelmessédni a behívó parancsokkal 1919 dec.16 én születtem 1941 okt 13 én vonultam be katonának, sodadmagammal Felsővisóra Jelenleg Romániahoz tartozik, Szilőfalumtól nagyon messze. Én az ártán századhoz kerültem mivel a bevonulók közül a magasabakat válogatták a századba két évig voltam az ártán századnál ellínel háborus volt a helyzet lemerelés helyett a partysói századhoz kerültem vagyis a határőrségi századhoz határ őr lettem ellegem kétem katonai időm alatt horraim tartózik egyorszem látogattak meg. se engem se másokat nem volt szokás az eskütételre horratartókat meghívni Szabadságra is csak karácsonykor. Husvét és aratása engedtek bennünket Ami azt jelenti hogy háromszor egy évbe az kontolyan volt hogy volt benne sántított bab és sántított krumpli is ha alkalom adtán pulinkát adtak vacsorára nagyon jól ízestük magunkat mert az laktatósabb volt kétnapra adtak egy kiló kenyéret ami sok katonának egyszeri étkezéssel elfogyott Én egy tudtam beontani hogy felet megittam este a másik felet reggel, aztán rástük két nap múlva újra az egy kilót Iba lett volna is egy kis párnánk benzéret sehol sem lehetett kapni Én nem láttam hogy azon a vidéken valamit is termeltek volna az legyezen kívül mást nem láttunk ami endővel volt boritra Tehát nem egy tett el a katonai idő sem hogy némelyik katonai egy hónapban töltöt vanóthol mint akik akkor voltunk katonák nem beszélve arról hogy mi különség volt a Horthi seregben katonának lenni vagy

a háború után a demokratikus seregben ment szoros én mind-
kettőt megpróbáltam 1941 okt 13 vonultam be katonának és
három év katonaiidő négy év Brass hadifogság után 1948 szept 10-én
kerültem haza, 1952 ősszel mikor a Jugókkal orosz érdekek miatt
hadilábon álltunk, újra bevonultam, mi meremcsére csak kethóna-
sig tartott, most újra vissza tértek a katonai időmhez, mint
már írtam harmadéves katonai időmben a 2 hr. zásadhoz kerültem
ami azt jelentette hogy kiképzettek bennünket a Román határhoz
1944 tavaszán a Románok átálltak az oroszok oldalára Így a
román határőröket a határról bevonták ott ott maradtunk a
határon (megjegyzem a legközelebbi község 20 km. volt hozzánk)
Májusban a hírszerzők jelentették hogy egy 150 fős partizán
csapat közelit hozzánk ott egy egy kis őrsön 8-an voltunk Vajon
milyen biztonságban érezhettük magunkat egy völgy bálbanba
ahol csak az eget lehetett látni, Május derekán után kaptunk
meg 8 fő erősítést Őrsünk olyan helyen volt ami egy fakarból
állott előtte pár méterre egy kb 8-10 méteres sebességgel
patak volt hogy este mikor a köd lerált most a hegyekből
nagyon gyakran előfordul az sötétség és a patak zúgása miatt
se látni se hallani nem lehetett semmit Május 24-én este is
olyan idő volt hogy se látni se hallani nem lehetett semmit Éppen
estén a partizánok körbe fogtak bennünket Peremcsinre volt
egy kutya ami a közeledő partizánokat észrevette, Két őrszem
volt kiáltra akik jelentették nekem mint őrpáncsnak
hogy a kutya igen támad kimentem az őrs elé leadtam egy
lövést a levegőbe vajon mit is láthattam volna Erre az őrsön
körbe megrólaltak a fegyverek De ahogy mi nem láthunk
semmit Őksem láthattak semmit mert az őrsől semmiféle
világosság nem szűrődött ki ott nem voltunk abban helyzetbe hogy
felvegyük velük a harcot, hisz csak pár ember géppisztolyos
partizánok ellen? A patak medvében kusza igyekeztek a
főőrs felé Volt körülünk akik egy pár kézigranátot dobott
előre így sikerült a gyűsüből kijutni Én harmadmagammal
a hegyszélekbe húzódtunk Egyáltalán nem tudtuk ki hol van

Később kiderült hogy a rajegyresse bement a főöröre Jogy azok is megtudták hogy mi a helyzet ezért mi hiába akartunk tele-
fonálni a vonal elvált vagyis Víradatara ötcentiméteres esett
és mi a hegyoldalból igyekeztünk megközelíteni az örsöt de
körben a földmől hallottuk hogy jönnek az emberek így együtt
közelítettük meg az örsöt ottm találunk benne senkit. Elém-
ben egy halot partizánt találunk amit egés biztos hogy nem
mi ártalunk halt meg tőle kb 40-50 méterre sok hüvelyt
találtunk tehát a saját emberei találhatták el a pöttyben.
Eli tisztességgel eltemettük meg fejfa't is álitattak neki.
Aztán jött az erősítés de így is milyen biztonságban éreztettük
magunkat, Ha nagyon támadnak bennünket vajon milyen
erőnk lett volna tuléllésre. Ez állapot tartott egészen őssig
Szeptember 30-án aztán máisem tudom hol elhagytuk az örsöt,
mert már az oroszok ott voltak a körünkbe is egy fegyverbe
vertünk sátrat ollyegygyrem akkor már ötcentiméteres hó esett
egy hogy a fegyőgyakról levertük a havat azt raktunk ma-
gunk alá hogy ne a nyirkos hideg földre felüdjünk. Elője-
velni sem tudja az aki ismeri nem próbált hogy hogy lehetett
ilyen körülmények közt pihenni. A főörösről kb olyan magas-
ságba volt mint nálunk a kőestető. Eli az előző hegyről
vissza vonultunk a főöröstől mint egy 500 méterre elhírel a
főörösről egy Szelely maradt volt elmaradólva az oroszok akkor
már a közvetlen körünkbe voltak ott kekehelyet rövid harc
után az oroszok kinnitották a főörösről Jogy mi kerültünk nembe
delik közvetlen Eli a hegyen egy kisre kimagasló úgy neme
vett nagyobb dombon egy munkaszolgálatosok által előre elkészí-
tett lövés árólba helyeskedtünk el az áról oldalai rövénszgel
váltak megerősítve is itt helyenként meg bunkerek is voltak
ahol időnként egy pár órát alhattunk is Fegyverzetünk kispuska
egy két golyóóró és kőrigramát volt elhírel a völgy máisít
oldalán magasabb helyek voltak ott orosz alnavetőknél keffesen
kivoltunk megálltatra Elégesen nagyon tudtunk mosdulni mert
máj jött is az akna Egyiket reggel mikor a föld felrált
látjuk hogy az oroszok vonulnak előtünk lefelé egy utvona

kon amit a főőrsöt költötte össze a legközelebbi községgel és
egy olyan keskeny út volt ahol csak gyalogosan lehetett közlekedni
Ezért utnak merésztél arilyent mivel egy jármű nem fért el
ráta. Az én állásomtól 15-20 méterre lehetett egy másik állás
hol golyósörö volt elhelyezve ott egy őrmesternek volt az alása ő azt
mondta hogy majd ad ő az oroszoknak Egy sorozatot sem volt ide-
je kiengedni már faluközeivel együtt holtak voltak Egy akna
pontosan felitakította hogy merről jöttek a kárpátokon keresztül máig
sem tudom csak azt hogy elhottak látva sokféle fegyverrel míg
nelünk a kispuskán kívül alig volt más Egy nap jött a parancs
hogy egy német raj segítségével kienek a fegyver ellátást jobk volt
minta minik vissza kell foglalni a főőrsöt ott kell hagyni az
állásainkat egy megadott helyen gyülekezni ellátás az oroszok ész-
revették a mozgást, kaptunk olyan akna zárat hogy máigsem
tudom hogy értünk a kijelölt helyre hogy hányzor rágtuk ma-
gunkat a földhöz ottmíg tudtunk hogy az akna robbanásnál
töltsenélakban felfelé hat öt kijelölt hely egy szilárdalánál
volt ott kellett gyülekezni ott kb 20 méterre csapódott le hozzánk
az akna öt régi jögektől alik az első világháborúban részt vettek
azt mondták hogy ahová az akna egyszer becsapódik másodszor már
nem fog. Gondolkoztam rajta hogy oda kéne ugrani de nem volt
hosszú bátorságom Berencseimre mert míg kétner csapott ugyan
arra a helyre Tekint azt még meguntuk, ellegjöttek a németek
ők mentek elől mi csatárlanaba utánuk öt ut felénel befutak
az egészet a németek visszafordultak nem jártak eredményel
és nálunk is vissza kellett menni az eredeti állásokba. Ott az
a sörélyfal melyet barbatagságu földberent karól tarbottak
az aknarólánkok kéttördelték ami azt jelentette ha ott ma-
radtam volna akkor már rég nem volnék az elők sorába má nem
tudom hány hétig kellett ott lenniük ilyen körülmények közt
mikor azt a parancsot kaptuk hogy vissza kell vonulni, ami
igen csak reméjes volt, Szürköt elött hagytuk ott a helyett
igy meguntuk hogy később csak egy két aknát kiidek utánunk
ellegbeledődtött a nagy visszavonulás ami azt jelentette hogy

5 dik oldal

napj ötven km. is gyalogoltunk visszafele azt mondták igyekeznünk kell mert már levagynak kerítés az oroszok által ott aliknek a 30-40 kilométeres gyaloglás nem volt megerőltető és már igen csak sok volt Talpukat feltörte a lábbeli de csak menni és menni. Az oroszok hogy hogyan de mindig tudtukra adták hogy ott vannak a hátunk mögött. A gyűrűből a németek által csinált részen nekünk is sikerült kijutni ott tudom hogy ligándnál mentünk át a Tisza jobb oldalára ott láttam először egy kilótt tankot azt nem tudom hogy milyen nemzetiségű volt szerencsére addig nem találkoztam vele elég a gondolatától is megboradtam hogyha ilyenmel találtam volna magam szembe. Az utiságyunk Szerecs-útszékén majd Poroszlónál kellet a töltésoldalba türelő állást foglalni hogy a Tisza megállítsuk az oroszokat De csak egy pár napig voltunk ott mivel az oroszok már oldalról jöttek felénk. Utunkunk visszafele az úton volt sok halott Lovaskintó két lóval darabokban hevert az úton Egy repülő kirozott felettünk géppuskával türelt körül. Főször jobbra mentek bennünket. Itt már olyan emberekkel kerültem össze akiket úgy össze gyűjtöttek mert a menekülés közben elverték azokat. Akikkel együtt megöltünk Fogasba eszemkor Bogács és Tard közt egy borhába voltunk elmenekülőre, ott kellet türelő állást foglalnunk. Est 20-an voltunk. Mellettünk se jobbra se balra senki. Itt este 1944 nov. 19 én orosz fogasba azt karudták hogy Debrecenbe vinnék bennünket, ottapunk igazolványt és karcengednek bennünket, csak azt nem tették hozzá hogy az majd négy év elteltével válásul meg. Ugy gondoltuk hogy megszabadultunk a naponta ránk leselkedő haláltól. De ez annyit jelentett hogy sokak számára a végelgyengülésben nyilvántult meg. Amint csak az élelem hiány idézett elő. Tehát folytatom ott hogy a debreceni laktanyában találóltak el bennünket hogy hány ember lélettünk ott azt nem tudom. Egy nap kapunk naponta egy kis moslék felét. Olyan élelkekkel voltunk hogy a menstén a nyerskajranta darabokat összerendtik és megettük. Decemberben már igen hidegvolt az idő, akkor nem tudom melyik nap de egy napon levagonyostak bennünket mint az állatokat 50 nőndet 1 fűtetlen marhavagonyba, még a padlóján sem volt még szalma sem. Otthonon vasárca

et padlón annyi lyuk ahol ha valakinek szükségletét ekkor kellett
végre hat megtehesse. 13 napig utastunk Naponta egyszer
kaptunk egy kislacsdekenyi luvadaraból főt valamit és
hatan egy kilo lenyert Egyszer állunk a vagonba este
a fűrésztől az isztól gyötörve ragyunk be a hideg padlóna
de csak ülni lehetett mert olyan sokan voltunk ekkor volt egy
kátorsákom benne egy jó pár kupa amit az orvosok nem vettek
el mert mástól megszabadítottak bennünket Ha valakinek volt
orvosi fényképei vagonkorátkor azt is a sárba tárosták
Jó az én kátorsákom benne a kápcával valamelyest védett az
felfűrésztől Ugyanlástunk Fogásba Ena tábor Romániába volt
nem tudom merre, csak azt hogy kb 28 ember voltunk benne
Kaggy dokány pályán voltunk elindulásra ami azt jelentette hogy
nem a szabadigalatt Itt is nagyon sokan voltunk egy egy pályára
Az étkészítéssel egy történet hogy aki neggel beült a sárba az delfele kapott
egy lecsedi banál valamit kevés kenyéret és ez volt minden
Jó pár napig voltunk ott Kovács indulás előtt fertőtlenítették bennün
ket ami abból állt hogy szőrtelenítették füvöldtünk és a ruhánkat is
fertőtlenítették mivel tele voltunk tetűvel Bevagyoráltak bennünket
Ugyanolyan körülmények közt mint már ideig jöttünk Ugyan 13 napig
még végre megérkezünk Kierbe a 9 es táborba ekkor kiváltak a
vagonokból nem ismertünk egymással 13 napig egyáltalán nem
történtek elvél vizet sem mindig itattunk nem még a mos-
dóshoz lett volna Itt ugya fertőtlenítették bennünket a már az elől
leáltak mosint Kierben megdaptuk a ruhánkat En öltözökös körben
a ruháim helyett egy pufykát szereztem magamnak, mivel a későb-
bikben nagyon jól jartam mert melegbb volt mint a ruháim.
Kierbe Jan 9 körtünk Egy párnán Itt az éjszaka melyben ekkor
tek bennünket egy csuletár volt 300 ^{az} ~~százon~~ fertünk el benne 150 en
alul 150 en az emekten Itt a február hely denkapric volt ami azt jelen-
tette hogy a csuletár denkan felidültünk egész télen Volt bennem egy
Hófűrésze való fin, a fűrészt megoldottuk meg hogy a két pufy-
kát akink tettük a két köjpennyel meg táborítottuk A babban-
cot a fejünk alá tettük plána helyett meg hogy elne lögyát.
Annnyi meleg volt bent amit a lehetünkkel felmelegítettünk
Ekkor télen akkor láttam tüzet mikor az ór ragyogott

Reggel korán kellett kelni sorakozó, létszámmegállapítás, utána
megkaptuk a reggeli ami csaknem volt más egy kanál káposzta
lőgynél most azt nem lehetet másnak mondani és 20 dl kenyér
Utána sorakozó indulás a munkahelyre A lebombázott épületet
kellott bontani és téglát pucolni Délke bementünk megkaptuk
egy lecsóredőkanálnyi ugymenest zupcát, egy deciliter főzeléket
ami nem ált másból mint buradara, vagy köleskása, és 20 dl kenyér
Vagyonra egy kanálnyi leves melybe ha volt benne egy tányér nagy-
ságu káposzta már elgedettek voltunk elleggysem delu-
tán is kellett menni dolgozni "Bár a vasárnap volt pihenő",
Hétkente vittek el bennünket fürödni ami itt is abból ált hogy
teljes történelmes fürdő ami csak ruházásból állott Időközben
a ruhánk is átment egy márgófürdőre aminek az volt a rendel-
tetése hogy megölje a tetűket és a verőket is de hát még így is
sokáig volt bennünk tetű vagyis a ruhánkba Kisebbe nagyon
hideg volt akkor télen is, és midegy volt hogy hány fok volt a hi-
deg hogy fűtő a néla havat mindig kint kellett lenni aztmáig
sem felejtettem el hogy 1945 febr. 21én 28 fok hidegvolt mégis kint
kellett lenni A munka a hideg a nagyon kevés enerváló március
derekán már érzette hatásait Azok az emberek akik november-
ben vagy később estek fogságba süllyek a felére csökkent állam lehetünk
40-45 kilónál több A munkahelyre 30 as csoportba kísérték
ki-be bennünket de akkor este már két három embert a többie-
nek kellett berünni mert az esőtől a hidegtől már kint össze esett
A láger pincés ablakába megláttam magam, ugymenest ki lenni
mint egy tifusos beteg olyan volt a számom. A betegket az épüle-
ten belül egy sarokba helyezték el ki tudták ki menni. Március derekán
jött valami vizsgálat aminek az eredményét abban láttuk hogy
hirtelen felemelték a komtot ami azt jelentette hogy több volt a
puccolatlan káposzta a levele is beleraktak egy csomó olajos
khalat Ennek az lett az eredménye hogy a lesoravagyodott legyengült
gyomru hasu emberek verhasba estek több ezeket az embereket nem
messze hozzánk egy másik házba hozták el 10-15 embert egy robá-
ba Egy napon össze vettem hogy nekem is vörös a melltem Vittem be
minket mintát, így engem is az előbb említett helyre vittek Itt már
volt alattunk nálmarsák és adtak papírcot takarónak

A következő leírataknál a visszaemlékezés még most 45 év után
kinem mondható igaznak ki lehetetlen Tekintet felkelttem a
többi hásmenésel köré Elkeresztet nézni a hideg. A város polgárral
betakarítottam és arany gondolkortam ha nem iszedek fel többé
Szüleim testvéreim hozzám tartozók azt sem fogják soha megtudni
hogy merre hirtelen le a szemem önként csak gondolkodtam hogy
volt egy jó fiók és testvéreik ellint egy dögöt bedobnak egy tömeg
siba vagyis gödörbe ami ha megtelik a többi fogoly akinek még
van egy kis ereje ránt hozzá a földet. Utután felültem be de
nem eszem másnap reggel felébredtem. Itt adtak először olyan
ételt amiben a krumpli meg volt pucolva volt benne káposzta és köles-
kása elég a kenyeret jól megpinitva adták hozzá. En hogy egy
kicsit felmelegedtem és nem adott etel nélkül nem ettem. Itt
már lehettem volna többet is mert némebüknek már hiába kérték
az ételt már nem volt műksége semmine eléki már csak arra lett
volna műksége hogy lefogják a szemét, de arról nem foglal-
kortak. Lassan hogy felmelegedtem meg a márciusi pite's kenyer
megállította nálam a hásmenést. Gyógyosort sem itt sem a fogoly-
ba eltolított időben soha nem láttam, de mást sem tudom hogy
kapott volna. Aki lázas volt a gyógyosok egyezési részre volt
Itt hogy lassan magához tértem. Láttak hogy már megmaradtak
Lakadmagammal hozzáim hasonló legyengült embereket összedették
bennünket, elszállítottak Kise-talan legnagyobb bunker lágerába
a negyedik lágerba. Itt olyan nagy bunker volt hogy kétszer
emeletes prics volt benne 100 embert is elhelyeztek benne. Itt annyi
volt hogy nem kellett dolgozni menni elég kaptuk a kontott ami
csak káposzta leve volt napról napra kétről kétre 100 gpm kása
ami jobboldalban köleskása volt meg hozzá a kenyeret. Amyina éke-
sek voltunk hogy lágeren belül ha meglátott valaki egy szál füvet
azt kiküzdte és megette. Amikor már kezdett jobb idő lenni Valamit
erősödtem az elrekontott rimból kiengedtek bennünket, aki alatta
accélváltól szegyet csinálhatott hogy jobban telen az idő. Lágeren
belül egy hosszú épületben volt egy nagy mosókonyha. Ennek a
konyhának a vezető megbirotya egy erdélyi magyar ember volt
C. már 50 éves volt megis ott volt mint fogoly. Be mentem
a konyhába nézegettem hogy hogy megy a mosás ellegionerkedtem

szól az idős emberrel mondhatom hogy én is magyar ember volt
Kérdete tőlem hogy nem e annak ott dolgom? En váltam mert
láttna hogy a konyha részére egy kicsit több élelmet adnal és mivel
ott dolgoztam én is ott étkeztem Így majus elejéig itt dolgoztam
Itt már volt a lágeren belül egy épület amit a betegek részére tartottak
fel Ide vitték bennünket megtagadták a farambat mint az
állatoknak szokták és ha úgy gondolták hogy már elég kuszavon rag-
ta, mehet munkára A lágeren belül egy portyortak a fogjokat
hogy külön bunkokban a "liilömbözö" nemzetiségüket Így egy-egyik
bunkban voltak magyarok, máriban németek, de voltak románok
és olaszok is Engem tiredmagammal ugyan annyi némettel egy
olyan helyre vitték hol egy földszintes épület volt két nagy szobaféle
lenne fekvőhelynek valmarolt a padlóra tényleg fekvőhelynek.

Az udvaron bitument volt egy kalmar a melegben a néle már folyt
szél, vajon mit fogunk itt csinálni Hátrányrapunt kellett készi-
teni Elinté eundrodunk hogy ragad minden És csak egy olyan
kiszolgálómennyi gyár lett hol 3 műszakban 7-7 ember dolgozott
Nem volt túlerős a munka és mivel jól dolgoztunk a láger
kaján kívül még pluszolt kaptunk töltésűre a főrelébet, egyhogy
össze elég jól felelősödünk Jött a november 7-ike, azt mondták
összetartás miatt be kell menni a lágerba de sajnos oda már nem
vitték vissza bennünket Egy darabig építkezésekre vitték bennünket
Aztán telnek idején megint vagy másad magammal bevágórtak
bennünket Két nap let ejfel utartunk megint fűtetlen vagonba
még máigsem tudom hol egy nagy udóséghen kiraktak Ott már el-
volt kénitve a helyünk egy nagy fából készült barak, barakból
készült picekkel amin legalább széna volt et fűtése egy nagy
gázolajos kordó Itt láttna egy csapat orosz lányt tisztos távolagságból
Ugyan úgy voltak öltözve mint mint Pusaka nadrág lábait sapka
a lábokon valami szövésma féle En már akkor tudtam egy pár
nőt orszul de még csak megsemm kérdészetlül tálluk, hogy ók ott bint
a hideg telben mit is keresnek ellás dülömben mi a nő csak akkor
hittuk meg ha egy darab kenyéret vitt a hónaalatt az érdéklődésünk
akkor is a kenyérisánt volt hogy milyen jó volna belőle egy darabka
Szálásunktól 7 km kellett kijárni az erdőre fát vágni Reggel
megreggelirünk kimentünk az erdőre, ott egy ember részére két méter

fa volt a norma 1 métersekre kellett kesztrágonal összerágni, össze-
rakni. En alivel párfa voltam mi tetten tudtuk csak két métert
megcsinálni. Este indultunk haza fél lábráig erős hóba utána
az ebéd vacsora egybe volt de nem több mint mások egy ebéd.
Február derekán mikor jött a lágerből egy vizsgálat már az egykar-
madát az embereknek be kellett rakítani a lágerba mert annyira
legyengültek ellent vagy meggyenömlöt ~~eset~~ ^{elvittek} onnan egy öltöz-
névű községben azt mondták azoknak akik ott maradtak hogy
minbet sokkal rosszabb helyre visznek. Az eredmény az lett hogy
szóval jobb hely lett mindenkinek kapott két lovat nekem is fát
kaptak vele az állomásra. Nekem akkor apa nyótt a nememen
egy hogy az örök bent tartottak a próbáját tabarítani meg
segíteni a szatárnak. Ma meg mivel már oroszul is tudtam
keresni, nap mint nap küldtek dolmányt kőni nőreikre. Nagyon
megéjlesen éltek az emberek szinte alig volt valamijeik. Minden
nap adtak valamit enni. Egy idős néniem is bemutem egyszer
Ezt mondta dokányá mincs de van egy kis márszabak főve kerek-e
Ez adott de meg ettem láttam hogy hullanak a könnyei, hogy
gondoltam hogy biztos valamely horrátartórájára gondol, hogy
az vajon hol éhrik vagy talán meghalt a laborban. Mondtam
hogy magyar vagyok, nem vettem észre hogy ellenségesen visel-
kedtek volna velem szemben. Innen mivel nem javult a nemem
beríttek a lágerba a betegsorbába. Ott mivel nem érte napfény
és nél a nemem elég hamar helyre jött. Utána sokadmagammal
kihelyeztek bennünket egy kolhozba. Először már tavasz volt és krum-
lit ültettünk. Szálszunk itt is egy barakkféle volt kőből épí-
tett pincékkel volt rasta kevés szalma is. Nem sokáig voltam
ittsem mert a napfény és a níl hatására ismét apa lett a ne-
memem. Ugya bekerültem a lágerba. Innen artan megint ki-
vitték tized magammal a égyper mellé egy miniszteri nyaraló-
ba. Itt már rendez épületben voltunk. A nyaraló körül nagy kert
volt abba bentérszti dolgokat termeltetek velünk. Ekkinte olyan
vagyon örfelék vigyáztak ránk nem sokáig mert a kőbőlük
folyamán senki sem volt velünk. Reggel jött a Direktör aki elég
művelt és jó ember volt, megmondta hogy mit kell csinálni és
égyre nap nem ~~nagy~~ felügyelték ránk. Dániel bármikor meg

sőkhették volna, de jartam kívül a többiek nem sokat tudtak
Orsól, meddig juthattak volna el, és úgy gondoltuk hogy ná-
lunk othol is ott vannak az oroszok, és úgy is visszahoznak és akkor
szibériába visznek. Itt is mind magyarság voltunk együtt, és
mivel tiszán körüli egynek főni kellett, azt a munkát én vállaltam
el. Nem nagy tudomány kellett hozzá mert a napi menü itt is
sokkal délbe este káposztaléves volt, délbe egy kenyérsós hozzá. Itt én
jartam be élelmet vételre tiszánként. Kaptunk káposztát lócs
kását egy kenyérsós lócs egy kenyérsós olajat elég kenyeret. Ezt kellett úgy
beosztani hogy mindennapra jusson belőle. Először a céllakások már
olyan volt hogy lehetett belőle vedni akkor azt is tettünk a szobába
Később ami a kertenetbe megkerült pótoltuk vele a kását. Engem
a Director még halálosan is elvitt mivel én tudtam uszni és
a nyelver kiöntése után a mélyedésekre visszamaradt halat szerettem
volna halóval kifogni de mivel elég nagy volt a víz kevés sikerrel.
A vasárnap az pihenő nap volt. Jelenkor mindig kimostuk az alsóneműt
olyan káliszappant adtak hozzá. Ez volt 1846 nyara. Gőzrel aztán
November hetedikén újra bevitték a lágereba. Innen jartunk ki egy
dassalig dolgozni az építkezéshez. Egyenél kivételénél azt mond-
ták kell tiszán egy helyre 10 napra. Először a tiszánból aztán más-
fél év lett othol ná tiszán arra hogy két évig semmit sem tudtunk
otholról. Később elteltevel adtak egy tábori levelező lapot ami dupla
lap volt, és egyiken ráirtuk a hazai címet és azt hogy jól vagyunk
élünk hogy hol azt nem lehetett rá írni. Egy tábori sam lehetett
rajta amit ő adtak meg. A másikat megcímeztük magunknak
és azt küldhették vissza. Katona koromban mindig anyám írta
a levelet. Itt most apám írta meg a válasz lapot amiből csak
azt olvastam ki hogy jól vannak de abból nem tudtam megál-
lapítani hogy ki él a családban él-e anyám vagy mi van vele.
Othol már elég gyakran kaptunk egy egy lapot hogy írni tudjunk.
Amiben azt kerdeztem hogy él-e anyám és mivel mi van. A második
lap már megnyugtató volt mert azt már anyám írta és ő írt a
családról is. Tehát megint tiszánmagammal elvitték bennünket
egy állami iskolába lakatagába. Ott egy garázsba helyeztek el minket.
Itt már vasárnap voltak kalmarsákkal. Itt is mint az előzőekben
azt mondták hogy főztek én Innen is úgy jartunk be vételre.

telepítővel mint a ministersi nyaralóból Volt egy östör egy
ist abba törtünk. Főes után az östörre tettünk egy nagy le-
ment és türeltünk mivel itt volt fa a laktanya udvarán
volt egy nagy pince melyben krumlit tároltak az egyik régi-
be már akkor egy lebesztett pincen 14 német fogoly volt orolát a
414/1 es lágérből hozták oda Öket is ott szállásolták elostán a ga-
rarsba mivel elég nagy volt elfértünk benne. Először odajöttek én
mondtam nekik hogy ti többen vagytok legyen közsüitek szaka
En németül nem tudtam Ök meg magyarul Ök köztök is volt
ki horram hasonlóan beszélt orossul így ostán megértettük egymást
Eset az emberek a pinceben a rekeszfalat megbontották és pötol-
ták az enni valót Eről az örök is tudtak Egy ör volt a ga-
rarsunk előtt egy font a pince tetején végig járt sétálva
Volt köztünk egy pár ember aki vőtétedés után egy pár szákkal
mindég hoztak Perse az örök horrájárulásával Ezek már öng
katonák voltak és Ök is nérezték belőle elég kőndestem tőlük
hogy zupát kének e vagy csak kérem meg sóval magába. Volt
aki az egyiket volt aki a másikat választotta Beletettem a csay-
kaba először az egyiknek Ö elhuridott hogy sendise lássa mond-
tam neki hogy én figyelek addig míg erül ne hogy jöfjön,
valaki és örrevezze Ugyan úgy a másiknál is Hiába Ök
is ékesek voltak Na de egy idő múlva ez is megszűnt ezek az
örök helyett egészen fiatalok jöttek Ezekkel már est nem lehetett
megcsinálni Ezeknek ahogy édesimnél bemagyarították nekik hogy
kell ösögben viselkedni ahol ragarodtak először odajöttek először
tán még azt sem tudták mi a teendőjük A főöshes a viret egy
messzebb levő másik épülethől kellett hozni Fogom a vedret hogy
megyek viret azt mondja nekem hogy sehora En lettettem a
vedret és mondom neki hogy akkor hozson viret Ö mert nekem
jöeni kell elég mondtam neki hogy itt nincs víz és én eddig
is onnan hoztam a viret főzni is meg mosatodni is Félytelen
volt elengedni Váltásnál elmagyarítottam a feveretőnek is és így
késő nem abadekoskodtak. Itt est el bennünket a karácsony
A karácsony tudtuk hogy mikor van, de a kuszvetot és a pünlöz-
dött se sem tudtuk, mert az általában mindig mikor van A garars
ból nyílt egy ajtó felüléveg alól letittek voltak benne

Az mellette levő helyiségben tárolták a dióknak a korpát. Egy
betétet sikerült kivenni és korpátörésről. A korpát vízzel és kevés
sóval össze gyúrtuk, lángost csináltunk belőle az üsziár tetején
megsütöttük, eljött az őrületünk annak akkor mint a mai gye-
sel a csokoládénak. Elig ott voltunk a levest is megsüritettük
vele elindult meg ettünk csak legyen valami a gyomrunkban.
Innen aztán távoznál elég messze. Kijertől kivitték bennünket
az endőre egy ^{Pozsák} ~~Édes~~ nevű falu közelibe. Ott már egy bunker
elő volt készíve a nálának. Egy kis bályka volt bele álitva, de
nem kellett akkor használni mert már nem volt olyan hideg. Előinté
csak magyarok voltunk 20 körül. Itt megint csak én főrtém, és
emberek kijártak az endőre fát vágni. De itt könnyű volt a két méter
megcsinálni mert kélméterekre kellett vágni. Jobbára egy légett
erdőn volt fenyő volt valamikor csak a nálfák által. Később
kivitték ~~mellette~~ egy nagyobb bunkert még mert még hoztak embereket
egy részük magyar volt és volt vagy tízenöt ukrán fogoly is.
Itt lettünk 50-en. Előint azon gondolkodtam hogy Ukrajnába hogy
lehetnek ukrán hadifoglyok. Elig tudtam hogy a németek mikor
elfoglalták ukrajnát, ezeket besorozták tatonának, Később az
oroszok elfogták őket is a németekkel együtt. Itt őket is olyan foglyok
voltak mint mi. A láger körül volt készíve dróttal de nagyon
minék, hisz ha valaki szöki alatt, kint az endőren ugyan áll min-
den fogoly mellett. Itt Itt el a 47-es esztendő. Ezzel az évek
kivitték foglyokat az állomásra krumplit kellett vagonba rakni, azok,
harafelé úgy jöttek hogy alig tudtak lélegezni mert a köppeny
szelét kivágták és teleadták az alját krumplival. Itt a kórtunk
egy kicsit jobb lett. Eltelt megint az esztendő és meg mindig
nem tudjuk hogy mikor készülhetünk hára elvonal birtattak ben-
nünket hogy ti magyarok hamar hára mentek. De hát est, mond-
ják már három éve. Eltünk a bizonytalanságban sokszor nagyon
elkeseredve, hogy mivel is kezdhetjük ki a sorstól hogy ilyen körül
mennyekéist kell élni éveken át, mikor mi senkinek sem véltünk.
1948 tavaszán jött ki egy nő hogy apolóné volt vagy más máig
sem tudom. Aztán indoklódott hogy nem e lehet valaki vagy hogy
hoggy vagyunk és ő is odajött vele. Én mondtam, a nőnek
hoggy küldje el az őt akkor majd bejelünk. Én mondtam a

Többieknek hogy ha én beérek akkor ti ahogy tudtok csak
beérhettek Ugyan is vételezésnél az örök egy pár tenyeret is akkor
már amerikai lőveket is kaptunk abból is elvettük, Hogy honnan
volt hátországunk beérni róla maigsem tudom, csak azt hogy meg,
is vették volna bennünket érte De csak annyi történt hogy vasár
nap is lisavartak bennünket körkeltt rendezni Ami abból állt
hogy az elhaláltasra behordott fát jobban összebékelt rakni Körben
mégiesen mondták hogy ha haramegyünk ~~de~~ reggeltől estig fo-
gunk majd dolgozni Majd megtudjuk hogy mi vár ránk othol,
ők meg ledolgozzák a nyolcórát és nekik sokkal jobb len. Utána
az történt hogy ezeket az öröket leváltották Olyan övezető fele
jött helyettük és egy pár katona aki még a legyet sem ártott Lehet
hogy ők már tudták hogy az er folyamán haraengednek bennin
ket Egyszer a Fassilijjinánd olyan főhadnagy forma rangja volt
azt mondta nekem hogy legyet én a brigádior Én megyek ki az
erdőbe az emberekkel Csak az volt a dolgom hogy az emberek jól
dolgozzanak Nem is volt semmi baj csak annyi hogy az ukrain
fogjak nem nagyon akartak dolgozni Az örök engem börtök hogy
börtössam már őket ellondom neki hogy ezek a ti emberek
miért nem ti parancsoltok nekik Egy darabig aztán így ment az
élet Aztán megint jön a főhadnagy hogy nem e mennék isse-
na főzni mert látták hogy az étel ostánál mindig csak a vesebedés
van, nem jól oszra a szakácsokat is látták hogy amíg én főstem
soha nem volt semmi fele szóvalta Csak azt tudom hogy míg
én osztottam soha senki nem kifogásolta a munkámat Így
viszamentem főzni Így az én mindig igyekeztem egyenlően osztani
mert ha azt látták volna hogy egyiknek többet adok mint a
másiknak, ekkor utóbb lehet hogy velem sem lettek volna meg-
elégedve. Akhol mindig mindenki éhes ott aztán meg nérik
hogy mit kap a másik. Voltak akik betegség miatt sírba vitték
a lágerba, hirtak helyette másikat Ők mondták hogy 1947 len
ha bent lettem volna a lágerba haramehettem volna, mert a
csoportot mielőtt állították össze, az én nevem is szóltatták de
mivel nem voltam bent mást engedtek kora helyzetem Azon
törtém a fejem hogy tudni a lágerba lemenni ellondtam a
főhadnagynak hogy beteg vagyok szeretnék lemenni a lágerba

amit sikerült is elérnem. Bevitték és bentmaradtam. Vagy kéthóna-
pot lehettem bent már pontosan nem emlékszem mikor aztán vég-
re eljött az idő hogy mostmár harsogdunk bennünket. De annyi
csalódás után örömmel és kétkedve fogadtuk a hírt amiből neptem-
ber elején csat szabóság lett. Ha kint maradok az erdőn akkor is eövel
a szerelvényvel jövök haza, mert őket is behozták az erdőből és együtt
jötteink, de mivel rohan voltunk csak Debrecenbe találkoztam
velük. Elindultunk mostmár nyitott vagonokba és priiset is
voltak benne. De mielőtt elindultunk jól felszártak bennünket
egy ing gatyja egy öltő munkásszuka meg egy olyan labluli amit
soka fel nem huztam ithol. Itt érig voltam távol otthonától esa-
ládától hét érig nélkülöztem fártam a legrossz férfikörbe hétév-
után meg kínosnak is néstek bennünket egyes emberek itt a
faluba hogy minek mentünk az oroszok ellen harcolni. De ezek olyan
emberek voltak hogy ha a butaság fajna Erdélytől volna
Most már visszatérek az irásom elején említett történelmekre
csak annyit tudok hozzá fűzni ha ezek az embereknek ilyen körül-
mények közt kellene letölteni a megérdemelt büntetésüket, keresett
bűnözésükre. Ekkorra még éppen keresztül esztől napról napra
reggel délbe este csak kaporta levek ad^{lemez} ~~adnak~~, délbe egy deciliter
kolesztárával napi 60 dkr kenyér. Biztosan történelmasádot vi-
nálának nagyon sok emberrel találkoztam kint a Szovjetu-
nióban, voltak németek, románok. Egy sem volt olyan ideges hogy
nekik ment volna az "örök kettő" lehetett volna számára, vagy
agyon verik vagy siberiába költi és ott fejezi be az életet.
Oroszországban eltöltöt időmben annyit láttam tapasztaltam, hogy
bizony nagyon megéneket voltak az emberek életük sem volt sokkal
jobb az életük mint nekünk csak annyi hogy egy bizonyos körse-
ten belül moroghattak. Ha valahová messzebb mentek engedély kellett
hozni. Igaz ehhez az életkörülményekhez az is hozzájárult hogy a háború
kétres is átment rajtuk. Olyan nagyon jól nem lehetett nekik a há-
ború előtt sem mert mindenütt csak a kőresben lehetett dolgozni.
és ami onnan jutott. Voltam Kievdin a 414/1 es táborba az egy épü-
let volt a folyosófalára nagy táblára kivolt írva hogy Stálin
elismeri hogy szten-szár eövel kulturális terén elvan maradva a
nyugati államoktól de ezt az öt éves tervek folyamán be fogja hosi-

7
Lott még teljes szárnyalga. En elgondolásom szerint kulturát csak ott lehet megvalósítani ahol a föld is megvan hozzá ekeher díó er ahogy mondják nálunk egyes népcsoportoknál már a háború óta kísérleteznek ezzel sok helyen biztosították részükre a feltételeket és az eredmény mi lett nem tudtak vele élni Tehát ott tartok az irással, hogy elindultunk karafeli 'Glogy hol jöttünk aztán nem tudom csak azt hogy elláramlásra megállunk egy időre Itt az államháson nagy plakáton ki volt írva Rajta Platosi Matyás Aláírás előli kérésüket hogy hova jötteünk Igarán nagyon halálosak lehetünk előli hisz ő is csak egy bábu volt az oroszok kezében Vagy nem tudta hogy mennyi ártatlan ember pusztult el ebben szorjban különböző "lágerekben" Most nem emlékszem hogy legalább a betegségeit hozzá hova En tudom, hogy tölem voltak sokkal rosszabb helyzetben, ~~de~~ bányaiban, Péglaggyásban vagy akiket Sibiriaiba vittek ki Vagy bántak velünk mint a marhával kit hova szállítottak És aki kibirta megmaradt aki nem valahol ott maradt Máramarosról aztán Debrecenbe hozták és 1948 szeptember 10 én rögre hazajötteünk Hazajövetélem után nagyon gyenge állapotban voltam Egyszerűen nem bírtam dolgozni A postánál mint lerélhordó helyezkedtem el, napi 4 óráis elfoglaltsággal kérésítő lettem egészen 1952-ig. Ekkora már meg erősödtem és mivel akkor a postánál nagyon kevés volt a fizetés hát lecsámoltam Közben 1950-ben megnősültem csak annyit tudok róla elmondani hogy 45 év elteltével ha újra választhatnék újra őt választanám ha még egyszer fiatal lennék előm volt senkinek csak részükéről a szorgalom a munkaszeretet az élni akaráis Két gyermekünk született kik hecsületes munkaszerető emberek lettek Egy lány és egy fiú. Életem során az aco nákmát tanultam meg melyből nákmuntás vizsgát tettem és mint aco sokáig dolgoztam vállalatnál, lakásomtól mindig távol 1965-ig Feleségem a Tinadobi Gyermekvárosban dolgozott mint szakács Tudomására jutott hogy az intézetben kömiveskarbantartóra van szükség a veretőséggel elintézte hogy mint karbantartó dolgozhatok az intézetben Így kerültem 1965-be a Gyermekvárosba karbantartónak Magán úton a kömives nákmából is leveleztem

szakmunkás bizonyítványt szerestem eljuttatásáig az
Intéret dolgozója voltam Innen mentem nyudija is
Életünk során házat építettünk mint az állag nyudijas
eljük életünket Most 77 évesen visszagondolva elmúlt
éveinkre Feleségemmel sokat dolgoztunk Életünkbe voltak
nehéz napjaink, volt egy kevés jó is De az egymással eltöl-
tött idő a nehezségeket is elhiselhetővé tette

Most a leintak után 9 évvel mikor már betöltöttem
a 86 évetem is álmodban még vissza térnek az átelt
borsalmas idők sőt nappal is gyakran visszatér gon-
dolatomban a soha el nem felejtendő időnek
A fiatalok legnehebb napjait igen körülmények közt
kellett átélni Izsákban meghalt egy katona 6" önként
ment oda jó pénnyel és média menzist foglalkozott
vagyis az a 150 ezer magyar katonával nem nagyon
akik elmentek a második világ háborúba és könyvtárba
megvan köthető lime eljuttatásának közeiben En át
nértens Egy újság jött hetenként lime Gladii Krónika
És leírta az háború egész menetét mi ment végbe a
II világ háborúba

Ugy gondolom hogy leírom az egészet egy új
füzetbe de most hogy már a 90 dik évetem be-
vagyok nem a látásom sem az írásom nem
tudom egy véghez vinni a meretnére
Márkiülömben a TL-án keresztül én az egész
háború menetét végigírtam ellindig firkái munkát
végestem soha nem dokányoztam Étel italról is
tudtam hogy mi a helyes

5 dik oldal ne

Bogács és Tard

Tardnál egy kétmár méterre volt
egy fasor oldalirányú el 7 fő hogy
felcsernitést végessenek a bokorai
tól 20 métert sem tettek meg már
hármán halottan feküdtek a
földön az akna agyon csapta
őket mit az erórok lötték rájuk
Éth'9 az árástól se jobbra se balra
nem volt semi összeköttetésünk
senkivel. A sötétlig az eltemetési
műről sem mertük őket eltemetni
Emlékeimből kihagytam